

2 Karaktärisering av kyrkoanläggningen

2.1 Kyrkomiljön

Rånäs kapell byggdes 1908 strax norr om platsen där Fasta kyrka stod fram till omkring 1797. Fasta och Esterna socknar slogs detta år samman till Fasterna socken. Kyrkogården användes även i fortsättningen för begravningar och återinvigdes 1852. Platsen är vackert belägen med utsikt mot sjön Skedviken. De närmaste omgivningarna består mest av öppet åkerlandskap men i öster och sydöst gränsar kapellet till prästgårdens gårdsanläggning. På drygt en kilometers avstånd ligger i norr Rånäs bruk. Kyrkoanläggningen består av kapellet, klockstapel, bårhus och utanför kyrkogården ett nyligen byggt församlingshem. Omkring tvåhundra meter söder om kapellet ligger Fasterna prästgård. Prästgården tillhör inte längre kyrkan.

2.2 Kapellet

Rånäs kapell har **form av en salskyrka med sadeltak**. Vid koret finns **en liten absid**, i **sydöst sakristia** och **vid västentrén ett utbyggt vindfång eller om man så vill vapenhus**. Grunden är av tuktad gråsten, **ytterväggarna är klädda med lockpanel och taken täckta med enkelfalsad skivplåt**. Exteriören domineras av två kulörer, **rödfärgad panel** på väggarna samt svart tak, **svarta knutbrädor och omfattningar kring fönster och dörrar**.

Ytterdörren är en fernissad dubbeldörr. Fönstren är relativt små och har blyinfattade gröna glas.

Kyrkorummet utgörs av ett brett, öppet, rymligt och sparsamt dekorerat rum. Till det öppna men ändå intima intrycket bidrar också de ganska låga bänkarna samt tredingstaket. Väggar och tak är klädda med träpanel laserad i en grårosa kulör och avdelade av en kraftig gesims. Golvet täcks av en röd matta och framför koret ligger en röllakansmatta typisk för 1950-talet. Röda och rosa färgtoner återkommer i interiören, t ex på orgeln och snickeriernas speglar.

Absiden utgör ett tydligt blickfång och accentueras av indirekt belysning i absiden och genom fönstrets glasmålning. Altare och altarring är liksom resten av inredningen enkelt utförda, altaret utan altaruppsats och utgörs av ett smäckert smidesräcke och ett knäfall täckt av röd sammet. Den vackra dopfunten som är täckt med ekfaner är oregelbundet urnformad och placerad i norra delen av koret.

Bänkarna är öppna och relativt låga. Den täckande dämpade gula kulören kontrasteras av svarta och rosa fält i sidornas speglar.

Belysningen utgörs av två malmkronor samt vägglampetter.

Nuvarande orgel byggdes 1985 av Robert Gustavsson, Härnösand.

Kapellet omgestaltades kraftigt 1958 efter förslag av arkitekt Sten Hummel-Gumaelius. Omgestaltningen var genomgripande och av det ursprungliga kapellet återstår stommen och skivtäckning som yttertak. Sakristian byggdes ut med en ingång utanför långhusets väggliv och fasadens oljemålade panel ersattes av nuvarande rödfärgade panel. Interiörens vägg- och

takbeklädning samt snickerier ersattes. För att minska ljusinsläppet gjordes mindre fönster med gröntonade blyinfattade glas. Exteriören får genom den mörka färgsättningen och de små fönstren ett ganska slutet uttryck, särskilt tydligt på norra sidan. Det ursprungliga kapellet hade drag liknade de många frikyrkor som byggdes i början av 1900-talet med höga fönster för rikligt ljusinsläpp och fasader klädda med oljemålad panel.

2.3 Kyrkogården

Kyrkogården användes för begravingar in på 1820-talet, eventuellt längre, och sattes sedan åter i stånd på 1850-talet. I samband med detta byggdes nuvarande klockstapel. Att nya begravingar skedde på kyrkogården trots att socknens begravningsplats nu var vid Fasterna kyrka berodde på att anhöriga även i fortsättningen önska de bli begravningsplatser i sina familjegravar. Den gamla klockstapeln och stora delar av kyrkomuren revs i slutet av 1820-talet. Kyrkogården omgärdas i söder och väster av trästaket, mot öster av en lövhäck och är i norr öppen mot församlingshemmet. En krans av lövträd, sannolikt planterade i samband med att kapellet byggdes, omgärdar kapellet och kyrkogården. I sydöst finns en del av den gamla kyrkomuren bevarad.

På kyrkogården finns gravvårdar från sent 1800-tal och i norr några grusgravar, övervägande är dock gräsgravar från de senaste årtiondena.

2.4 Klockstapeln

Öppen klockstapel med en klocka byggd av svartlaserat fyrskuret timmer. Taket har dubbla svängda fall och är täckt med kopparplåt. Klockstapeln står på en kulle söder om kyrkan, kullen har antagligen utgjort en del av Fasta kyrkas grund. Klockstapeln är byggd 1854 men har under 1970- eller 1980-talet genomgått en omfattande restaurering

2.5 Bårhuset

I nära anslutning till klockstapeln står bårhuset som är byggt 1959 efter ritningar av Åke Tengelin. Bårhuset har spritputsade väggar i ljust gråbrunt, svartlaserade pardörrar i båda gavlarna och ett högt tak täckt med svartmålad skivplåt och krönt av ett smideskors.

2.6 Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Rånäs kapell representerar två av 1900-talets kyrkobyggnadstraditioner. Tillkommen på 1910-talet har den drag av tidens frikyrkobyggnader och visar på den inverkan som frikyrkorörelsen hade på kyrkan. Byggnadens ytskikt och snickerier är dock i sin helhet förnyade vid 1950-talets omgestaltning på ett sätt som är mycket typiskt för den tidens träkyrkobyggnader. Karaktäristiskt är öppna kyrkorum, släta ytor och att trämaterial accentueras genom icke täckande behandlingar.

Att särskilt tänka på vid användning och förvaltning av kyrkoanläggningen och byggnaderna

-Platsen för kyrkoanläggningen har en tradition som sträcker sig tillbaka till medeltiden och rester av kyrkan och kyrkomuren finns bevarade.

- Exteriören har form från den ursprungliga byggnaden men är klädd i en senare dräkt av rödfärgad panel med svarta detaljer.
- Interiören är öppen och luftig med få skymmande inslag och enkla former.
- Interiörens kulörer och målningsbehandling samverkar effektivt med de genomgående enkla formerna. En sparsmakad interiör som denna är känslig för dominerande och avvikande tillägg.
- Kyrkoanläggningens öppna sikt mot väster och norr har betydande skönhetsvärden och bör inte ytterligare skymmas.

2.7 Källor, litteratur och övriga uppgifter

- Antikvarisk topografiska arkivet, Stockholm
- Wilcke-Lindqvist, Ingeborg. *Sveriges kyrkor, Uppland band V, halvband 1*. Stockholm 1958.
- Wilcke-Lindqvist, Ingeborg. *Upplands kyrkor III*. Stiftsrådet i Uppsala, 1963.
- Karlsson, Roland, Rånäs, guide i kyrkan. Muntliga uppgifter.